

Nr 345.

Av herr **Lindhagen m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision av grundlagens föreskrifter om riksdagsmans okränkbarhet och rätt att utöva sitt riksdagsmannaskap.

Parlamentariska konstitutioner hava i allmänhet berett ett speciellt rättsskydd åt parlamentets medlemmar. Särskilt har detta skydd riktats emot administrationens makt över medborgarna enligt de allmänna lagarna. Anledningen är uppenbarligen uppdragets vikt i och för sig och historiens erfarenheter, att ämbetsmänna- och regeringsmakten gemenligen representerar ett annat åskådningssätt än det som tager sig uttryck i folkmeningens opinion. Ofta har också denna skillnad i åskådningssätt från de styrandes sida framträtt i påtagligt nedblickande på folkrepresentationens uppgifter och understundom utmynnat i allehanda försök att med sin maktbefogenhet förhindra desamma.

Svenska grundlagen intar i sak enahanda ståndpunkt, ehuru tyvärr föreskrifterna i ämnet blivit så ofullständigt avfattade, att tvekan och stridiga meningar om deras tolkning på många punkter äga rum.

En av de parlamentariska konstitutionernas ifrågavarande uppgifter är att tillförsäkra parlamentsmedlem rättighet och möjlighet att utan hinder från något håll bliva satt i tillfälle att utöva sitt representantskap. Svenska grundlagen innehåller också bestämmelse härom. De allmänna föreskrifterna återfinnas dels i § 4 riksdagsordningen: »Ej må någon riksdagsman förmenas att sin riksdagsmannabefattning utöva», och dels i 111 § regeringsformen, som bland annat innehåller: »Ej må riksdagsman i andra fall än som i denna och nästföregående § sagda äro sin frihet berövas.»

Nu har ledamoten av riksdagens andra kammare Z. Höglund blivit dömd till fängelse, vars avtjänande utgår först i början av nästkommande

maj. Detta hinder är icke någon övermäktig händelse (vis major) utan ett hinder, som kan undanröjas genom att fängelsestraffet avbrytes för den tid riksdagen varar. Att ett straff kan avbrytas genom annan händelse förekommer i de fall, att en person, som avtjänat frihetsstraff, blir inlagd på sjukhus. Enligt grundlagens bud bör således nu också Höglund få avbryta sitt fängelse för att fullgöra riksdagsmannaupdraget. Detta krav uppbäres jämväl av en utbredd mening bland hans valmän och även i andra kretsar, att så rätteligen enligt sakens natur och sunt förnuft bör ske.

Nu invändes häremot att förenämnda grundlagsstadganden icke avse ett sådant fall som detta och man antyder att de, särskilt det första, historiskt uppkommit av annan anledning. Häremot måste då invändas, att ofta tillkommer ett visst lagbud av en särskild orsak men gives en sådan generell avfattning, att det kan omfatta även andra fall, som kunna yppas och böra leda till samma resultat. Grundlagens ordalydelse begränsas nu i detta fall icke till någon viss händelse utan är generell.

Man invänder också att enligt 111 § regeringsformen riksdagsman kan under vissa förutsättningar i sammanhang med åtal häktas. Därav följer menar man, att sedan han i själva åtalet blivit slutligen dömd till frihetsstraff, så bör han icke heller, så länge detta pågår, kunna återbördas till riksdagen. En sådan slutledning synes oss vara godtycklig och felaktig. Tvärtom antyder denna bestämmelse, som endast syftar å »grov missgärning», att häktning kan äga rum i sådana fall, då det är nödvändigt för att den tilltalade ej skall undanröja bevis och då man kan emotse en dom, som diskvalificerar honom såsom riksdagsman. Båda dessa eventualiteter föreligga icke i detta fall. Herr Höglund är slutligen dömd och dömd till ett straff, vilket icke diskvalificerar honom såsom riksdagsman. Han är fortfarande ledamot av riksdagens andra kammare.

Herr Höglund har av dessa skäl ingått till regeringen med en anhållan om tillsägelse till fängelseförvaltningen att avbryta fängelsestraffet under riksdagstiden, men regeringen har funnit denna framställning icke kunna lagligen bifallas. Då nu emellertid som sagt en motsatt åsikt också förefinnes och har rätt att göra sig gällande, så uppstår för den, som hyser denna motsatta åsikt, frågan, genom vilka medel grundlagens bud skall kunna bli bragt i verkställighet.

Uti de parlamentariska konstitutionerna är det parlamentet självt eller rättare sagt den avdelning en parlamentsledamot tillhör, som bedömer saken. Ofta kan det vara ordnat så, att avgörandet sker från

fall till fall efter förekommande omständigheter. En sådan ståndpunkt intager också svenska grundlagen såsom framgår av stadgandena i 110 § regeringsformen samt 32 § 2 mom. riksdagsordningen. I det fall, som nu föreligger, anvisa dock ifrågavarande lagrum icke någon bestämd utväg. Då emellertid ett grundlagsbud uti ett aktuellt fall för stunden icke kan få bliva en föreskrift på papperet, måste utvägar för dess verkställighet tillkomma genom konstitutionell praxis, uppbyggd på analogier och sakens natur. Enligt min uppfattning bör således andra kammaren nu taga saken i sin hand.

På grund av vad sålunda anförts synes det böra tillkomma andra kammaren jämlikt 4 § riksdagsordningen och 111 § regeringsformen att förklara ledamoten av kammaren Z. Höglund berättigad att utan hinder av det fängelsestraff, han för närvarande undergår, under denna riksdag utöva sitt riksdagsmannaskap och att han följaktligen skall för detta ändamål tillåtas avbryta det nämnda fängelsestraff han för närvarande undergår.

Det har ifrågasatts att väcka en motion i sådant syfte inom andra kammaren. Då emellertid talmannen under hand förmålt sig komma att vägra proposition på en sådan framställning, blev densamma icke fullföljd.

Under sådana förhållanden återstår endast att söka vinna sådan ändring i grundlagen, att den kammare, vartill en riksdagsman hör, har obestriddlig rätt att besluta i ett sådant fall som det ovannämnda.

Ingår man emellertid på ett sådant lagstiftningsarbete, är det uppenbarligen angeläget att samtliga stadganden, som beröra frågan om riksdagsmans integritet och rätt att utöva sitt riksdagsmannaskap, undergå revision för att förtydliga de nu gällande i åtskilligt oklara och osammanhängande bestämmelserna samt bringa nödig effektivitet i allmänhet åt den ovannämnda grundsatsen om rättsskydd för folkrepresentanterna. I sådant avseende må utöver vad redan särskilt eller i allmänhet erinrats ytterligare framhållas de oklara bestämmelserna om häktning eller annat personligt tvång och de stridiga meningarna om vad som skall anses såsom grov missgärning (§ 111 regeringsformen) samt det av fallet Höglund belysta orimliga stadgandet, att riksdagsmannabefattning ej kan utövas av den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust av medborgerligt förtroende (§ 26 riksdagsordningen).

Viktigt är också såsom redan antytts, att avgörandet i möjligaste mån lägges i den kammares hand, till vilken riksdagsmannen hör.

Det hemställes alltså,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till en revision av grundlagens föreskrifter om riksdagsmans okränkbarhet och rätt att utöva sitt riksdagsmannaskap i syfte att dessa föreskrifter må vinna större klarhet och effektivitet.

Stockholm den 17 mars 1917.

Carl Lindhagen.

Magnus Bengtsson.

Ivar Vennerström.